

Force-Feeding of Prisoners and Detainees on Hunger Strike

*Right to Self-Determination versus Right
to Intervention*

Mr. dr. Pauline Jacobs
Refereeravond Johannes Wier Stichting
Amersfoort, donderdag 14 februari 2013

Hongerstaking

- Hongerstaker: wilsbekwaam persoon die heeft aangegeven voedsel te weigeren als een vorm van protest.

Hongerstaking en dwangvoeding

- Verloop van een hongerstaking sterk bepaald door individuele kenmerken van de hongerstaker, maar keerpunt treedt bijna altijd op rond de 40ste dag.
- Dwangvoeding is een medische ingreep die de nodige risico's kent.

Dilemma en onderzoeksvraag

- Dilemma: het recht op zelfbeschikking van de gedetineerde versus de verantwoordelijkheid van de Staat voor de gezondheid van de hongerstaker en overige belangen die pleiten vóór interventie.
- Onderzoeksvraag: kan dwangvoeding aan een gedetineerde hongerstaker gerechtvaardigd zijn? Zo ja, in welke gevallen en onder welke omstandigheden?

Juridisch kader – internationaal en Europees perspectief

- In documenten VN geen oordeel over de toelaatbaarheid van dwangvoeding aan hongerstakers te vinden.
- Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM): zaak Nevmerzhitsky uit 2005. Daarin bepaald: dwangvoeding aan wilsbekwame hongerstaker levert geen strijd op met artikel 3 EVRM, mits
  1. medische noodzaak bestaat en deze ook op een overtuigende manier is vastgesteld;
  2. de beslissing tot de toepassing van dwangvoeding voldoet aan de wettelijke procedurele waarborgen die daaraan in het nationale recht gesteld zijn,
  3. de dwangvoeding is niet met meer dwang toegepast worden dan strikt noodzakelijk.
- Binnen Raad van Europa erg uiteenlopende visies ten aanzien van vraag naar toelaatbaarheid dwangvoeding aan gedetineerde hongerstakers.

Hongerstaking en dwangvoeding – medische ethiek

- Richtlijnen World Medical Association (WMA) in de verklaringen van Tokio (1975) en Malta (1991, met herzieningen in 2006).
- WMA Verklaring van Malta, guidelines for the management of hunger strikers, onder 13:

Forcible feeding is never ethically acceptable. Even if intended to benefit, feeding accompanied by threats, coercion, force or use of physical restraints is a form of inhuman and degrading treatment. Equally unacceptable is the forced feeding of some detainees in order to intimidate or coerce other hunger strikers to stop fasting.

Juridisch kader - Nederland

- Uitgangspunt: artikel 7:450 BW (toestemmingsvereiste).
- Uitzondering: artikel 32 PBW:

De directeur kan een gedetineerde verplichten te gedogen dat ten aanzien van hem een bepaalde geneeskundige handeling wordt verricht, indien die handeling naar het oordeel van een arts volstrekt noodzakelijk is ter afwending van gevaar voor de gezondheid of veiligheid van de gedetineerde of van anderen. De handeling wordt verricht door een arts of, in diens opdracht, door een verpleegkundige.

Maar: volgens wetsgeschiedenis is artikel niet van toepassing in het geval van hongerstaking en heeft vooral gelding in geval van wilsonbekwame gedetineerden (m.n. psychotici).

- De zaak Volkert van der G.

Voorgestelde benadering

- Bij wilsbekwame gedetineerden geen interventie tegen de wil van de gedetineerde toegestaan.
- Slechts één uitzondering mogelijk: in het geval van zwaarwegende belangen die nopen tot het in leven houden van de voorlopig gehechte hongerstaker totdat het eindoordeel in zijn zaak is bereikt. Echter slechts na uitdrukkelijke legitimatie van de rechter hiertoe.
- Maar dan wel: voorafgaande rechterlijke toestemming!

Literatuur

- P. Jacobs, *Force-feeding of Prisoners and Detainees on Hunger Strike. Right to Self-Determination versus Right to Intervention* (diss. Tilburg), Antwerpen: Intersentia 2012.
- P. Jacobs, 'Dwangvoeding aan gedetineerden in hongerstaking – tien jaar na Volkert van der G.', *NTM/NJCM-Bull.* 2012, nr. 6, pp. 677-691.
- P. Jacobs & J. den Otter, 'Hongerstakers in de isoleercel' (column Mens en Rechten), *Medisch Contact* 2011, nr. 15, p. 913.

Force-Feeding of Prisoners and Detainees on Hunger Strike

*Right to Self-Determination versus Right
to Intervention*

**Dank voor uw
aandacht!**

Mr. dr. Pauline Jacobs
Refereeravond Johannes Wier Stichting
Amersfoort, donderdag 14 februari 2013